

2024

TƏLƏBƏYÖNÜMLÜ ÖYRƏNMƏ TƏDRİS VƏ QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Tələbəyönümlü öyrənmə, tədris və qiymətləndirmə

Tələbəyönümlü öyrənmə sisteminin tətbiq edilməsi ilk olaraq, Bologna prosesində iştirak edən ölkələrin Təhsil Nazirlərinin London Təlimi (2007) **“Nəticələrə əsaslanan tələbə mərkəzli öyrənmə”** zamanı qəbul olunmuşdur. Daha sonra, 2015-ci ildə ESG Avropa Ali Tədqiqat Sahəsi üçün prioritetlər arasında tələbə-mərkəzli öyrənmə daha şaxəli formada hazırlandı: **“Tələbə- mərkəzli öyrənmə tələbələrə səlahiyyətlərini inkişaf etdirməyə və əmək bazarında rəqabətə davamlı, aktiv və məsuliyyətli vətəndaşlar olma fürsəti verir”**.

Ənənəvi təhsil sistemi bütünlükdə müəllimin auditoriyada olan fəaliyyətinə, onun bilik və bacarıqlarının tələbəyə köçürülməsinə, tələbələrin passivdinləyici kimi dərslər prosesində yalnız mühazirə dinləməsinə və qeydlər götürməsinə əsaslanmışdır. Müasir təhsil prosesinin məqsədi müəllimdən bilik və bacarıqların tələbəyə köçürülməsi deyil, tələbələrin davamlı özünüidarəetmə qabiliyyətini inkişaf etdirmək, analitik təhlil, sərbəst düşünmə, verilən məlumat və öz düşüncələri arasında əlaqələrin yaradılması, nəzəri bilikləri praktiki yollarla dərinləşdirmək və qazandığı bilik və bacarıqları gələcək peşə fəaliyyətlərində tətbiq etməkdir.

Tələbələrə yönəldilmiş təhsil və tədrisin həyata keçirilməsi aşağıdakıları nəzərdə tutur:

- Təhsildə yeni/dəyişən təhsil üsullarının istifadəsinə imkan yaratmaqla tələbələrin müxtəlifliyinə hörmətlə yanaşmaq və onların ehtiyaclarına xidmət etmək;
- Müvafiq hallarda tədrisin müxtəlif yollarla həyata keçirilməsini nəzərdən keçirmək və tətbiq etmək;
- Müxtəlif pedaqoji metodlardan məharətlə istifadə etmək;
- Tədris formalarını və pedaqoji metodları daim qiymətləndirmək və uyğunlaşdırmaq;
- Müəllimdən müvafiq təlimat və yardım almaq şərti ilə təhsil alan şəxslərdə müstəqillik hissini stimullaşdırılmaq;
- Tələbə və müəllim arasında münasibətlərinin qarşılıqlı hörmət əsasında qurulmasını təşviq etmək;
- Tələbələrin şikayətlərinə baxılması üçün müvafiq proseduraları yaratmaq.

Ali təhsil müəssisələrində Tələbəyönümlü təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsi istiqamətləri:

- İlk öncə bütün akademik heyət üçün “Tələbə Mərkəzli Öyrənmə” ilə əlaqəli sistemli təlimlər təşkil olunmalıdır;
- Tələbəmərkəzli tədris kontekstlərində pedaqoji yeniliklərin təşviq edilməsində ali təhsil müəssisələrinin dəstəyinin artırılması və rəqəmsal texnologiyaların tədris və təlim üçün potensial faydalarından tam istifadə edilməsi;

- Tələbə biliyi portfolio, layihələr, problem təhlili, məqalə təhlili, komanda araşdırması, komanda layihələri, müzakirə və debatlar, sahə gəzintisi və digər praktiki fəaliyyətlər əsasında qiymətləndirilməlidir; **Təhsilin bütün səviyyələrində tədris, praktika və tədqiqat arasında güclü bir əlaqə yaradılmalı və universitetlər, müəllimlər və tələbələrə yaradıcılıq, innovasiya və sahibkarlığın inkişafına kömək edən fəaliyyətlərin gücləndirilməsi üçün stimullar yaradılmalıdır;**

Tələbəyönümlü təhsil sisteminin faydaları.

Tələbələr üçün:

- Müstəqil öyrənmə imkanı;
- Özünüidarəetmə və qərarvermə bacarıqlarının inkişafı;
- Aydın öyrənmə hədəflərinə sahib olmaq;
- Öyrənmə strategiyalarını inkişaf etdirmək;
- Hüquq və öhdəlikləri anlamaq;
- İnnovativ və yaradıcı düşünmə bacarıqlarını inkişaf etdirmək;
- Mövzuların analiz və sintez edilməsi ilə müstəqil fikir bildirmə bacarıqlarını inkişaf etdirmək.

Professor/müəllim heyəti üçün:

- Aktiv öyrətmə prosesindən, aktiv bələdçi prosesinə keçid;
- Məsuliyyətin tələbələrlə paylaşılması;
- Aktiv və birgə öyrənmənin təşviqi;
- Yaradıcı qiymətləndirmə metodlarının tətbiqi;
- Dərin öyrənmə, problemlərin həlli, yaradıcılıq, sahibkarlıq məsələlərinə diqqət edilməsi;
- Tələbələrin özünümüştahidə, özünüqiymətləndirmə və özünüinkişaf bacarıqlarının inkişafı;

Ali təhsil müəssisələri üçün:

- Müəllimlər və tələbələr üçün təhsil resurslarının və dəstək xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi;
- Tədris proqramlarının inkişaf etdirilməsi;
- Tələbə, universitet, iş dünyası və digər maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlıq şəbəkəsinin yaradılması;
- Çevik təlim yollarının inkişaf etdirilməsi;
- Tələbələrin layihələrinin və tədqiqat işlərinin inkişaf etdirilməsi;
- Tələbələrə məmnuniyyətini təmin etmək üçün aydın prosedurların yaradılması;
- Keyfiyyət təminatı üzrə daxili strukturların yaradılması;
- Akademik bütövlüyün və təhsil prosesində etik davranışlara sadıqlığın gücləndirilməsi;

Səviyyə	Tərif	Nümunə fəllər					Nümunə davranış
BİLİK	Tələbə məlumatı, fikirləri və prinsipləri öyrəndiyi təxmini formada xatırlayır, yaxud tanıyır.	Təşkil etmək, müəyyən etmək, təsvir etmək, təkrarlamaq.	Müəyyən etmək, adlandırmaq, sadalamaq, tutuşdurmaq.	Yadda saxlamaq, adlandırmaq, sifariş etmək, təsvir etmək.	Tanımaq, əlaqələndirmək, xatırlamaq, təkrarlamaq.	Yenidən nümayiş etdirmək, seçmək, bildirmək.	Tələbə Blum taksonomiyasının koqnitiv sahəsinin 6 səviyyəsini müəyyən edəcək.
ANLAMA	Tələbə əvvəlki təlimə əsaslanaraq məlumatı tərcümə edir, anlayır, yaxud şərh edir.	İzah etmək, icmal vermək, digər sözlərlə ifadə etmək, təsvir etmək, şərh etmək, təsnifləşdirmək.	Çevirmək, müdafiə etmək, təsvir etmək, müqayisə etmək, fərqləndirmək, qiymətləndirmək, izah etmək.	İfadə etmək, genişləndirmək, ümumiləşdirmək, nümunələr gətirmək, müəyyən etmək, göstərmək.	Nəticə çıxarmaq, yerini müəyyənləşdirmək, digər sözlərlə ifadə etmək, proqnozlaşdırmaq, tanımaq.	Yenidən yazmaq, nəzərdən keçirmək, seçmək, xülasə vermək, tərcümə etmək.	Tələbə Blum taksonomiyasının koqnitiv sahəsinin məqsədini izah edəcək.
TƏTBİQ	Tələbə minimal istiqamətləndirmə ilə hər hansı problem, yaxud tapşırığı tamamlamaq üçün məlumat və prinsipləri seçir, ötürür və istifadə edir.	İstifadə etmək, hesablamaq, həll etmək, nümayiş etdirmək, tətbiq etmək, qurmaq.	Tətbiq etmək, dəyişmək, seçmək, hesablamaq, nümayiş etdirmək, kəşf etmək, səhnələşdirmək.	İstifadə etmək, şərh etmək, manipulyasiya etmək, dəyişdirmək, işlətmək.	Məşq etmək, proqnozlaşdırmaq, hazırlamaq, təqdim etmək, əlaqələndirmək, planlaşdırmaq.	Göstərmək, sxemini hazırlamaq, həll etmək, istifadə etmək, yazmaq.	Tələbə Blum taksonomiyasının hər səviyyəsi üzrə təlimatlandırıcı məqsəd yazacaq.
TƏHLİL	Tələbə ehtimalları, fərziyələri, sübutları, bəyannamə, yaxud sualın strukturunu fərqləndirir, təsnifləşdirir və əlaqələndirir.	Təhlil etmək, kateqoriyalara qruplaşdırmaq, müqayisə etmək, tutuşdurmaq, ayırmaq, tətbiq etmək.	Dəyişmək, kəşf etmək, seçmək, hesablamaq, nümayiş etdirmək, səhnələşdirmək.	İstifadə etmək, şərh etmək, manipulyasiya etmək, dəyişdirmək, işlətmək.	Məşq etmək, proqnozlaşdırmaq, hazırlamaq, təqdim etmək, əlaqələndirmək, planlaşdırmaq.	Göstərmək, sxemini hazırlamaq, həll etmək, istifadə etmək, yazmaq.	Tələbə koqnitiv və effektiv sahələri müqayisə edəcək və tutuşduracaq.
SİNTEZ	Tələbə yeni fikirlərlə çıxış edir, onları özü üçün yeni olan məhsul, plan, yaxud təklif qismində inteqrasiya edir və bir araya gətirir.	Yaratmaq, layihələndirmək, fərziyyə irəli sürmək, kəşf etmək, inkişaf etdirmək, təşkil etmək, yığmaq.	Kateqoriyalara qruplaşdırmaq, toplamaq, bir araya gətirmək, riayət etmək, tərtib etmək, qurmaq, yaratmaq.	Layihələndirmək, inkişaf etdirmək, hazırlamaq, izah etmək, ifadə etmək, yaratmaq, planlaşdırmaq.	Hazırlamaq, yenidən təşkil etmək, yenidən qurmaq, əlaqələndirmək, yenidən təshih etmək.	Yenidən yazmaq, qurmaq, icmal vermək, sintez etmək, demək, yazmaq.	Tələbə koqnitiv, effektiv və psixomotor sahələri bir araya gətirən təhsil məqsədləri üçün təsnifat sxemi hazırlayacaq.
QIYMƏTLƏNDİRMƏ	Tələbə spesifik standartlar və meyarlar əsasında dəyərləndirmə, qiymətləndirmə, yaxud təhlil aparır.	Mühakimə etmək, tövsiyyə etmək, təhlil etmək, əsaslandırmaq, dəyərləndirmək.	Qiymətləndirmək, əlavə etmək, seçmək, müqayisə etmək, nəticə çıxarmaq, tutuşdurmaq.	Müdafiə etmək, təsvir etmək, ayrı-seçkilik etmək, hesablamaq, qiymətləndirmək, izah etmək.	Mühakimə etmək, əsaslandırmaq, şərh etmək, əlaqələndirmək, proqnozlaşdırmaq.	Qiymətləndirmək, seçmək, icmal vermək, dəstəkləmək, dəyərləndirmək.	Tələbə Blum taksonomiyasından istifadə etməklə məqsədlərin yazılmasının səmərəliliyini qiymətləndirəcək.

